

Policjanci w służbie historii

https://policjancihistorii.ipn.gov.pl/pol/form/r89300570576703,Prywatne-Liceum-Ogólnokształcące-dla-Młodzieży-w-Nowym-Targu.html
18.05.2024, 22:51

Strona znajduje się w archiwum.

Krzysztof Tekiel

[Powrót](#)

Pełna
nazwa
szkoły

Prywatne Liceum
Ogólnokształcące dla
Młodzieży w Nowym
Targu
34-400
Nowy Targ
małopolskie

Dane zespołu

Nauczyciel -
Opiekun -
imię i
nazwisko

Krzysztof Tekiel

Pierwszy uczeń

Uczeń 1 -
imię i
nazwisko

Emilia Nlemiec

Drugi uczeń

Uczeń 2 -
imię i
nazwisko

Marta Borowicz

Trzeci uczeń

Uczeń 3 -
imię i
nazwisko

Sandra Koper

Sylwetka policjanta

Imię i
nazwisko
policjanta

kom. Józef Wraubek

Lata
życia

1892-1965

Opis postaci

Kpt. Józef Wraubek (ur. 15 IV 1892 – zm. 27 IX 1965)
ps. „Wisła”, „Dunajec”,
„Tatrzański”.

Urodzony w Stanowcach na Bukowinie (rum. Stănești, obecnie Станівці, obwód czerniowiecki, Ukraina), miejscowości położonej na pograniczu ówczesnego imperium austrowęgierskiego, syn naczelnika Urzędu Skarbowego – urzędnika austriackiego Konstantego Wraubka.

Po ukończeniu edukacji wstąpił w 1911 r. na wydział prawa Uniwersytetu Lwowskiego. Tam też zastała go ofensywa rosyjska w 1914 r. Przeżywszy rosyjską okupację miasta, latem 1915 r. zostaje powołany do armii austriackiej.

Odbywa przeszkolenie w kadrze 41 p.p. austrowęgierskiej, ostatecznie uzyskuje przydział jako „aspirant oficerski” (Offiziersstellvertreter) do 15 p.o., z którym trafia wiosną 1916 r. na front włoski. W szeregach tej jednostki brał udział w niezwykle ciężkich walkach z Włochami na płaskowyżu Kras, nad Isonzo oraz nad Piawą, pełniąc zarówno funkcje sztabowe (adiutanta dowódcy grupy bojowej, kwatermistrza), ale też frontowe (dowódca plutonu, grupy plutonów).

Rozpad monarchii austrowęgierskiej zastaje

Wraubka we Lwowie.
Początkowo skierowany
zostaje do pracy w
miejscowym Sądzie
Wojskowym, jednak po
krótkim okresie czasu
zostaje skierowany do
lwowskiej Legii
Oficerskiej, w szeregach,
której walczy o
Persenkówkę.

Z Legii Oficerskiej
otrzymuje przydział do
Miejskiej Straży
Obywatelskiej, jako
zastępca Komendanta
Wojskowego dzielnicy IV
(Łyczakowa), w której
służbę obejmuje 9
grudnia 1918 r. - cały
czas biorąc udział w
starciach z Ukraińcami.

W maju 1919 r. uzyskuje
przydział do Dowództwa
Żandarmerii Krajowej we
Lwowie, jako adiutant
Dowódcy Okręgowej
Żandarmerii w Tarnopolu
- prawdopodobnie w
stopniu porucznika
żandarmerii.

Pełni swoją funkcję w
Tarnopolu aż do lata 1919
r., kiedy wraz niektórymi
oficerami zostaje
przydzielony do
utworzonej ustawą z 24
lipca 1919 r. Policji
Państwowej, uzyskując
stopień komisarza oraz
przydział jako powiatowy
komendant PP w
Tarnopolu.

Służbę w Policji
Państwowej Józef
Wraubek pełnił
nieprzerwanie aż do 1939
r., pełniąc funkcję
komendanta
powiatowego m. in. w
Myślenicach, Nowym
Targu, Oświęcimiu,
Tarnowie, Chrzanowie,
Brzesku, Skąłacie n.

Zbruczem, Krośnie,
Toruniu i Brześciu n.
Bugiem. Kierował także V
Komisariatem PP w
Krakowie.

Wojna zastała go jako
komendanta
powiatowego w Brześciu,
skąd zgodnie z rozkazem
ewakuacji do Kowla.
Wycofującego się dalej na
wschód w Maniewiczach
zastaje go 17 września
1939 r. Na wieść o
wkroczeniu Armii
Czerwonej udaje się z
powrotem do Lwowa,
skąd nielegalnie
przekraczając niemiecko-
sowiecką granicę trafia do
Przemyśla, by 7 listopada
1939 r. stanąć w
Krakowie.

W Krakowie Wraubek
nawiązał kontakt z
podpułkownikiem
(przedwojennym
podinspektorem) Policji
Polskiej Wojciechem
Stano (jednocześnie
będącym oficerem
kontrwywiadu ZWZ),
który wciągnął go do
działającej organizacji
jednocześnie kontaktując
z polskim oficerem
łącznikowym przy
Dowódcy Policji
Porządkowej ppłk
Romanem Protem Sztabą
(również działającym z
ramienia Polskiego
Państwa Podziemnego).
Wedle słów Wraubka:

Sztaba wskazał nie tylko
na ogłoszenie niemieckie
o przymusie zgłaszania
się byłych
przedwojennych
pracowników Policji, ale
przede wszystkim na fakt,
że on w porozumieniu i z
polecenia władz
konspiracyjnych,
opartego na zleceniu

legalnego za granicą
Rządu Polskiego,
organizuje okupacyjną
Policję na terenie całej
Gen. Guberni. Policja ta
miała służyć wyłącznie
interesom społeczeństwa
polskiego. Wezwał mnie
do wstąpienia w szeregi
tej Policji (...).

Dzięki protekcji ppłk
Sztaby, Wraubkowi udało
się uzyskać przydział,
jako komendant PPol. na
powiat nowotarski.
Jednocześnie ppłk Sztaba
nakazał Wraubkowi
skontaktowanie się ze
Stanisławą Rachwałową,
żołnierzem ZWZ i
łączniczką w policyjnej
siatce, którą tworzyli w
stolicy Generalnego
Gubernatorstwa
podpułkownicy Stano i
Sztaba (a jednocześnie
żony Zygmunta
Rachwała,
przedwojennego
komisarza PP i kolegi
Józefa Wraubka, a
resztowanego przez
Sowietów, który w 1943 r.
zmarł w Palestynie na
gruźlicę). Stanisława
Rachwałowa wprowadziła
kpt. Wraubka w szczegóły
pracy konspiracyjnej, a
także uzgodniła kwestie
dotyczące łączności.

Jako cele swej pracy w
Nowym Targu kpt.
Wraubek wyznaczył:

- 1) organizację policji i
nadzór nad nią w taki
sposób, by chroniła
poczynania i byt Polaków,
- 2) działania konspiracyjne
wg wskazówek ZWZ,
- 3) umiejętne powiązanie
działań Policji z
działalnością
konspiracyjną.

Dzięki dobrym stosunkom z komendantem żandarmerii niemieckiej Sebastianem Mehlterem Wraubkowi udało się ciągu zaledwie dwóch tygodni (pomiędzy 15 grudnia 1939 r. kiedy przyjechał do Nowego Targu, a Nowym Rokiem 1940 r.) obsadzić szereg posterunków funkcjonariuszami, których patriotyzmu można było być pewnym, tworząc konspiracyjną siatkę wywiadowczą na Podhalu.

Kapitan Wraubek z racji swojego stanowiska był też idealnym pomocnikiem w prowadzonej przez ZWZ działalności łącznikowej z placówkami na Węgrzech, a za ich pośrednictwem z polskim Rządem na Uchodźstwie. W lecie 1940 r. nawiązała z nim współpracę kierowniczka oddziału przerzutowego Nowy Targ (krypt. „Teresa”) Maria Pajerska ps. „Hanka”, „Marynka”, z którą wspólnie ustalali punkty przerzutowe dla kurierów. Wraubek mógł też ułatwiać jej kontakt z zatrzymanymi w więzieniach w Zakopanem, Nowym Targu i Czarnym Dunajcu osobami współpracującymi z podziemiem, a także przetrzącał do Krakowa przywożone przez kurierów pieniądze, które na ul. Bosackiej w Krakowie oddawał przybyłej oddzielnie Pajerskiej. Wreszcie na jej zlecenie (za pomocą swojej siatki) prowadził wywiad „głęboki” stosownie do otrzymanych od ZWZ

rozkazów, kontaktując się także z łącznikami z Komendy Głównej ZWZ.

Jesienią 1940 r. Wraubek nawiązał kontakt ze strukturami tzw. Dywizji Podhalańskiej w Konspiracji tworzonej przez mjra Edwarda Gött-Getyńskiego, byłego oficera artylerii Armii „Pomorze”, mieszkającego w okolicach Jordanowa.

Organizacja ta składała się przede wszystkim z byłych wojskowych, ew. z osób cywilnych, których zdolności lub funkcje miały znaczenie dla organizacji. Wraubka do Dywizji Podhalańskiej wciągnął geodeta Eugeniusz Iwanicki (por. rezerwy oraz oficer ZWZ). Złożywszy przysięgę kpt. Wraubek objął funkcję „szefa bezpieczeństwa” tej jednostki.

Współpracując z Dywizją Wraubek zajął się rozpracowywaniem niemieckich placówek wojskowych (m. in. stacji nasłuchowej na Kowańcu), a także dzięki sieci posterunków Policji Polskiej mógł rozpracowywać koncentrujące się w południowej Małopolsce wiosną 1941 r. niemieckie jednostki, które przygotowywały się do ataku na ZSRR. Raporty z obserwacji Wraubek przekazywał m. in. swojemu przełożonemu (zarówno w Policji Polskiej, jak i w konspiracji) ppłk. Sztapie

W uznaniu zasług (nie tylko swoich, ale także podległych sobie

policjantów), z chwilą wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej kpt. Wraubek mianowany został przez Getyńskiego szefem sztabu konspiracyjnej Dywizji. Wyznaczono mu jednocześnie nowe cele:

1) zorganizowanie akcji dywersyjnej na kolei (której sprzeciwił się jako przedwczesnej),

2) zorganizowanie listy polskich policjantów, którzy podpisali Volkslistę, celem przygotowania ich likwidacji,

3) nawiązanie kontaktu z podziemiem w powiatach położonych na wschód od Podhala.

To ostatnie zadanie udało się Wraubkowi zrealizować właśnie dzięki policyjnym kontaktom, bowiem jako przedwojenny komendant powiatowy w Krośnie, miał możliwość nawiązania kontaktu ze swoim ówczesnym zastępcą, który w czasie okupacji również włączył się w konspiracyjną działalność. Do lata także nastąpiło podporządkowanie „Dywizji” ZWZ, choć Getyński zastrzegł sobie możliwość realizowania tam własnych wzorów organizacyjnych.

Wsypa w związanej politycznie z „Dywizją” „Konfederacji Tatrzańskiej”, przed którą ostrzegł kpt. Wraubek doprowadziła do aresztowania w okresie od 30 stycznia do 2 lutego 1942 r. większości

kierownictwa organizacji.
Omijając gestapowski
kocioł Wraubek uciekł w
nocy z 1 na 2 lutego 1942
r. poprzez Rabkę i
Myślenice do Krakowa.
Ulokowany w folwarku
pod Świątnikami Górnymi
zostaje ostatecznie
aresztowany przez
Gestapo 3 czerwca 1942
r. w Swoszowicach.

Przewieziony na
Montelupich pod koniec
czerwca 1942 r. trafia do
osławionego
zakopiańskiego „Palace”,
gdzie jest poddawany
brutalnym torturom. 15
października 1942 r.
trafia znowu na
Montelupich. 15 grudnia
1942 r. trafia do KL
Auschwitz. Więziony w
obozach
koncentracyjnych w
Buchenwaldzie (od
października 1943 r.),
Dora (od listopada 1943
r.) i Bergen-Belsen (gdzie
trafił w kwietniu 1945 r.).
Przeżył wojnę i w roku
1946 zeznawał w
pokazowym procesie
liderów Komitetu
Góralskiego
(Goralenvolku), który
odbywał się w
Zakopanem, a także w
procesie „katów Podhala”
– gestapowców
Weissmana i Seemischa.

Zmarł w Krakowie.
Pochowany na Cmentarzu
Rakowickim, wraz z drugą
żoną, również działaczką
podziemia Janiną z d.
Para.

Film o
postaci

<https://www.youtube.com/watch?v=WEbXaNQxJTU>

Wykorzystane
źródła

<http://www.partyzanciakp.odhale.pl/pierwsze-organizacje/87-pierwsze-organizacje/124-konfederacja-tatraska-opracowanie-jwraubka>
Wywiad z Panem Jerzym Dudorem
<https://www.youtube.com/watch?v=pNY3qLKQhek>
Wywiad z Panią Małgorzatą Koszarek

Miejsce pamięci

Nazwa
miejsca

cmentarz w Krakowie

Lokalizacja

Zdjęcia

Nazwa
miejsca
Zakopane

Lokalizacja

Zdjęcia

Oświęcim **Nazwa
miejsca**

Lokalizacja

Zdjęcia

Dokładny opis miejsc

miejsce 1

Próżno szukać pomnika,
tablicy pamiątkowej czy
choćby kamienia
upamiętniającego
komendanta
powiatowego z okresu
międzywojennego (m.inn
w latach 1932-1936
komendant powiatowy w
Krośnie) jak i komendanta
powiatowego Polskiej
Policji w Generalnym
Gubernatorstwie w
Nowym Targu komisarza
Józefa Wraubka. Bodaj
jedyne miejsce pamięci z
nim związane to... jego
grób.

Grób komisarza Józefa
Wraubka znajduje się w
Krakowie na cmentarzu
Rakowickim, gdzie
spoczywa wraz z
pozostałymi członkami
swojej rodziny, którzy
podobnie jak i On w
czasie II Wojny Światowej
działali w konspiracji lub
walczyli na frontach
wojennych.

W kamiennym grobowcu
kom. Józef Wraubek
pochowany jest wraz z
zasłużonymi dla Polski
członkami rodziny m.in.

Janina Felicja
Wraubekowa ,
nauczycielka,
wychowawca wielu
pokoleń, aktywny działacz
w Tajnym Nauczaniu,
odznaczona Złotą
Odznaką Związku

Nauczycielstwa Polskiego;
Eugeniusz Jan Para ,
kapitan II Korpusu Armii
Wojska Polskiego,
odznaczony Krzyżem
Walecznym, walczył pod
Monte Cassino, poległ za
Ojczyznę na polu chwały;
Maria Maćkowska-
Reklewska zd. Para ppor.
Armii Krajowej;
Stanisław Maćkowski
porucznik Armii Krajowej
ps. „Żnin”

miejsce 2
Po aresztowaniu 3
czerwca 1942 r. w
Swoszowicach kpt.
Wraubek od czerwca do
października 1942 roku
przebywał w siedzibie
Gestapo w Zakopanem w
willi Palace gdzie
poddawany był torturom.
W czasie okupacji od
listopada 1939 roku w
„Palace” znajdowała się
siedziba Gestapo, a
piwnice zostały
zaadoptowane na cele
więzienne. Przez „Palace”
zwane „Katownią
Podhala” przeszło kilka
tysięcy Polaków.
Większość męczono, ok.
250 osób zabito na
miejscu, wielu kierowano
do innych więzień i
obozów
koncentracyjnych. Wśród
więźniów „Palace” byli
m.in. bł. Piotr Dańkowski,
Franciszek Gajowniczek,
Kurierzy Tatrzańscy –
Stanisław Marusarz,
Helena Marusarzówna,
Bronisław Czech, a także
dr Wincenty Galica,
Marian Polaczyk i
Władysław Szepelak, z
których inicjatywy w 1994
r. w podziemiach
powstało niewielkie
muzeum prowadzone
przez Stowarzyszenie
Muzeum Walki i
Męczeństwa „Palace”.

Ostatnio jego funkcjonowanie było jednak bardzo ograniczone. Dzięki nowemu zarządowi na czele z Prezes Lucyną Galicą-Jurecką, córką doktora Wincentego Galicy, od grudnia 2016 r. muzeum wznowiło działalność, którą wspierają władze samorządowe na czele z Burmistrzem Leszkiem Dorulą, a także lokalne stowarzyszenia i firmy. Budynek usytuowany jest przy ulicy Chałubińskiego w Zakopanem, w głębi działki. Jest to budynek wolnostojący, założony na rzucie o kształcie prostokąta. Posiada dwutraktowy układ wewnątrz, z centralną klatką schodową pośrodku. Czterokondygnacyjny, podpiwniczony, nakryty płaskim dachem. Posadowiony na kamiennym fundamencie i granitowej podmurówce, ściany murowane z cegły, tynkowane. Dach kryty blachą. W elewacji frontowej, w części środkowej znajdują się balkony na poziomie I, II i III piętra. W piwnicach, na ścianach znajdują się napisy związane z istnieniem tu hitlerowskiego więzienia.

miejsce 3
kpt. Józef Wraubek od 15 grudnia 1942 roku do października 1943 roku więziony był w obozie koncentracyjnym Oświęcim-Brzezinka. W tym samym obozie więziony był także jego przełożony z Dywizji Górskiej w Konspiracji Edward Gott-Getyński, który tworzył struktury

konspiracyjne w obozie
wraz z rotmistrzem
Pileckim. Kpt. Wraubek
ostrzegał Getyńskiego, że
struktury konspiracyjne w
tak zaciśniętym kręgu,
wśród ludzi
zdeteminowanych,
terroryzowanych,
prześladowanych,
wygłodzonych nie mają
szans na realizację zadań.
Niestety mjr Edward Gott-
Getyński nie posłuchał
kpt. Wraubka co
przyplacił życiem.
Konzentrationslager
Auschwitz, w
szczególności KL
Auschwitz I (Stammlager),
KL Birkenau (Auschwitz II)
i KL Monowitz (Auschwitz
III) – zespół niemieckich
nazistowskich obozów
koncentracyjnych i obozu
zagłady, działający w
latach 1940–1945 w
Oświęcimiu (niem.
Auschwitz) i pobliskich
miejscowościach; symbol
Zagłady Żydów,
nazywany też „fabryką
śmierci”. Jako jedyny
niemiecki obóz
koncentracyjny został
wpisany na Listę
światowego dziedzictwa
UNESCO (1979) pod
nazwą Auschwitz-
Birkenau Niemiecki
nazistowski obóz
koncentracyjny i zagłady
(1940–1945). W części
obozu utworzono
Państwowe Muzeum
Auschwitz-Birkenau w
Oświęcimiu (1947),
pomnik i instytucję
kultury dokumentującą
zbrodnie niemieckie w
okupowanej Polsce.

Żywa lekcja historii

Opis
przeprow-
adzonej
żywej
lekcji
historii

(opis żywej lekcji historii jest jednakowy dla wszystkich zespołów z Prywatnego Liceum Ogólnokształcącego dla Młodzieży w Nowym Targu)

Podczas wspólnego spotkania wszystkich zespołów biorących udział w konkursie „Policjanci i Żołnierze w służbie historii” członkowie tychże postanowili, że muszą zrobić, muszą upamiętnić zbrodnię katyńską w sposób szczególny. Dlatego też, już od stycznia 2023 roku zaczęli planować, uzgadniać wszystkie kwestie potrzebne do zrealizowania tego przedsięwzięcia. Postanowiono, że w dniu 17 kwietnia 2023 roku na Rynku w Nowym Targu przy ratuszu przygotują spektakl muzyczno-słowny. W tym celu uczniowie wykorzystując rodzinne znajomości nawiązali kontakt z Grupą Rekonstrukcji Historycznej „Błyskawica” oraz z Nowotarską Grupą Mieszkańców „Pamięć”, którzy znacząco przyczynili się do umożliwienia, zrealizowania tego przedsięwzięcia np

poprzez nagłośnienie spektaklu, wypożyczenie rekwizytów itp. Kadeci biorący udział w konkursie wystosowali zaproszenia do szkół z terenu Nowego Targu, władarzy miasta, zaprojektowali plakaty które przekazali zaproszonym instytucjom, zaprosili także lokalne media tj. Nowotarską Telewizję Kablową a także przedstawicieli portalu internetowego „Podhale24”. Uzyskali od komendanta Komendy Powiatowej w Nowym Targu zgodę na zorganizowanie zgromadzenia. Na spektakl w dniu 17 kwietnia 2023 roku przybyło kilkuset przedstawicieli nowotarskich szkół wraz z nauczycielami i pocztami sztandarowymi oraz mieszkańcy miasta.

Relacje ze spektaklu
Nowotarska telewizja
Kablowa (patrz od 7min
45 sek)
<https://www.youtube.com/watch?v=I4h5SO2PE2M>

Portal internetowy
„Podhale24”
<https://podhale24.pl/galerie/galeria/27888>

<https://www.youtube.com/watch?v=h9BBg8JM-6c>

Zdjęcia

Pliki

